



# בית נאמן

נמסר במוצ"ש פרשת שלח לך, כ"ב בסיון תש"ף

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה  
רבנו מאיר מאזוז שליט"א

ניתן לשמוע  
בשידור ישיר את  
שיעורו של מרן שליט"א  
בנרוץ קול ברמה.  
או ב'קול נאמן':  
079-9-367-367  
או בקו בית נאמן:  
079-9270505

## נושאי השיעור:

א. מרן הראש"ל רבי מרדכי אליהו ע"ה. ב. היוסר משתלם. ג. כח התפלה. ד. אסור ללמוד בתערובת. ה. ספר "בן איש חי". ו. מצוה לקיים דברי חכם, אבל רק בתירוץ אמיתי. ז. שיעור חלה. ח. תפילין של רש"י ור"ת. ט. אם חלק את הברכות של "שבע ברכות". י. עד מתי אומרים "שהשמחה במעוננו"? י"א. כמה פנים ל"פנים חדשות". י"ב. כשיש בפסוק 'אתנח' זה כמו פסוק נפרד. י"ג. ההבדל בין 'מרגל' ל'תייר'. י"ד. אסור לזרוק תלמיד. ט"ו. להזכיר בספריו י"א. כמה פנים ל"פנים חדשות". י"ב. כשיש בפסוק 'אתנח' זה כמו פסוק נפרד. י"ג. ההבדל בין 'מרגל' ל'תייר'. י"ד. אסור לזרוק תלמיד. ט"ו. להזכיר בספריו את תלמידיו בשמותיהם.

## מרן הראש"ל רבי מרדכי אליהו ע"ה

א. השבוע בכ"ה בסיון זה יום האזכרה של מורנו ורבנו הגאון, החסיד העניו הראשון לציון, רבי מרדכי אליהו זצ"ל, יש עליו הרבה סיפורים שעשה נסים ונפלאות. יודעים שהוא מקובל, חשבתי שאולי עשה את הנסים בייחודים וצירופי שמות, אבל מצאו מחברת בכתב ידו עם תפלות פשוטות. אין שם לא כוונות, ולא ראשי תיבות, ולא צירופי שמות, ולא שום דבר. רק תפלות. היה עניו מאד וחסיד גדול, הוא נולד למקובל גדול רבי סלמאן אליהו ע"ה שהגיע מבגדאד, והשאיר אותו יתום בגיל אחת עשרה עם כמה אחים. וכיון שהוא היה הגדול שבאחים, אמו אמרה לו: אתה צריך להביא לנו כסף בשביל המשפחה, מה אני אעשה? אמר לה: טוב. מה עשה? היה לוקח כוסות פלסטיק שיש בהם גרגירי חומוץ, ומוכר אותם בכמה גרושים (אולי בשני גרוש), והיה בוכה. עבר לידו תלמיד חכם גדול - רבי אפרים כהן ע"ה (אבא של הרב שלום כהן שיבדל לחיים ארוכים), אמר לו: תגיד לי מה אתה עושה כאן? למה אתה בוכה? אמר לו: אני בוכה כי אין לי אפשרות ללמוד, אמר לו: למה אין לך אפשרות ללמוד? אמר לו: אני צריך לפרנס את המשפחה שלי (יש לנו כמה אחים), ועוד אמר לו שאיזה עשיר הבטיח לו שאם ידע שלוש-ארבע משניות בעל פה ישלם לו כמה גרושים ליום, ובתנאי שיעזוב את מכירת החומוץ, ואני ידעתי את המשניות בע"פ. אבל העשיר אמר לי: ומה עם הפירוש שלהם? ואני לא הכנתי את הפירוש (הכנתי רק את הלשון), ואפילו אם הכנתי מי יאמר שאני מבין. אמר לו: מי זה העשיר, אמר לו: פלוני, הלך אליו אמר לו אתה לא מתבייש, ילד קטן ויתום בן אחת עשרה שנה, אתה דורש ממנו מה שלא אמרת לו בהתחלה?! אתה אמרת לו שיגיד לך משניות, הוא הגיד את המשניות או לא? אמר לו: כן, הגיד אותם, אמר לו: אז מה אתה רוצה ממנו יותר? והוא אמר לרבי מרדכי אליהו בוא תלמד, כמה אתה צריך ביום בשביל האחים והאחיות ואמא? נגיד כך וכך לירות, תקבל את זה כל יום, אבל תשב ותלמד. והוא ישב ולמד תורה מתוך עוני, מתוך מחסור, מתוך מסירות נפש, מתוך יתמות, ולכן זכה למה שזכה.

## תקיף בתורה עם עדינות מיוחדת

ב. ומה שזכה במיוחד שהיה תקיף בתורה עם עדינות מיוחדת. היה פעם בכלא, למה? כי היה בזמנו "ברית הקנאים", היו כמה קנאים שאמרו כאן בארץ ישראל תהיינה מכוניות נוסעות בשבת? אין דבר כזה. אנחנו נצית כל מכונית שנוסעת בשבת. אבל איך נזכור את המספר שלה, הרי לא כותבים בשבת? אמרו הנה יש לנו אחד בעל זכרון, פלוני יזכור מכונית ראשונה שניה ושלישית, עשר מכוניות כנגד עשרת בני המן... והמכונית שאחרי עשרת בני המן תוצת א"ה בשבת הבאה, וככה עשו. למחרת מוצאים הנהגים את המכוניות שלהם שרופות. בדקו מה הקשר שביניהם, מי שרף אותם, אמרו אה, זה בגלל שנוסעות בשבת. הלכו והודיעו למשטרה, המשטרה העמידה אורבים, "שים לך אורב לעיר מאחריה" (כמו שנאמר ביהושע ח' ב') כאשר לכד את העי, ותפסו אותו. אמרו לו: עכשיו יש לך משפט, הלך לחזון איש, אמר לו

החזו"א: מה אתה חושב שמוותר לך לשרוף מכוניות?! נכון שהמכוניות האלה הם של מחללי שבת, אבל אתה לא דיין שלהם, אתה לא יכול לעשות את זה, אם היה סנהדרין היה אחרת, היה יותר גרוע מזה, "מחלליה מות יומת" (שמות ל"א י"ד), אבל כאן אין סנהדרין ואין לנו רשות לעשות את זה, רק בדרכי נועם. אמר לו: מה אני אעשה? אמר לו: תכנס לבית סוהר, והוא נכנס לבית סוהר, מה יעשה? ואתו נכנסו עוד כמה אחדים. ושם בכלא למד טור ובית יוסף עם חברותא הלכות נטילת ידים, הלכות עמוקות, אחרי שנים אמר "חכמה שלמדתי באף עמדה לי" (ילקוט שמעוני קהלת ב' ט'), הוא היה מיוחד!

## היושר משתלם

ג. ואחר כך אחרי שנים רצו למנות אותו דיין, אבל אמרו אי אפשר למנות דיין אדם שעשה עבירה שיש בה קלון. אלא אם כן - עשו הצעה שם - אם הוא יאמר שהוא מתחרט על מה שעשה פעם עם המכוניות, אז נמנה אותו. שאלו אותו, אמר: אני לא מתחרט! אמרו: זה עקשן, מה זה? אתה לא תהיה דיין! אמר: לא צריך להיות דיין. באו בכנסת דברו על זה, ובאו דווקא אנשי מרץ (ככה שמעתי, אני לא קראתי את זה) ואמרו: דווקא הן אדם הזה צריך להיות דיין, כי הוא אדם אמתי וישר. היושר משתלם. אנשים חושבים שצריך להחניף קצת לזה, ולהחניף לזה, לא, לא. להפך, אל תחניף. אל תחניף. אל תחניף. "אם כהתל באנוש תהתלו בו" (איוב י"ג ט') תהיה אמתי, תהיה ישר, ככה זה.

## כח התפלה על פי מדת האמונה

ד. והוא היה אחר כך רב ראשי, ואין קץ לנסים ונפלאות שנעשו על ידו בפשטות גמורה, אומרים שפעם אחת הביאו לו ילד בגיל שש אֶלֶם, לא

1. והיו הערבים שם מבזים אותו ומחריפים אותו, אומרים לו רב יהודי נכנס לכלא, למה נכנסת לכלא? כי שרפת מכוניות? אה, ראינו את זה בעיתון, והוא לא עונה. יום אחד אמרו לו הערבים שם: תגיד לנו מתי יחול הרמדאן, מתי יגמר הרמדאן שלנו ונעשה 'עיד' (הם עושים שמחה שנגמר החודש של התענית)? אמר להם: אני לא יודע את הדת שלכם, אבל אני יודע שעל פי המולד שלנו ראש חודש יבוא יום פלוני (כי הערבים מונים ללבנה כמונו, רק אין להם עיבור [שנים], ולכן הרמדאן שלהם כל פעם חוזר אחורה, אין מה לעשות. אבל יום ראש חודש מדויק), אמרו לו: אבל המופתי שלנו אמר שהחודש הישמעאלי מאחר יום אחד אחרי היום שאמרת, אמר להם: מה שיאמר לכם תשמעו לו, 'אליו תשמעו'... (דברים י"ח ט"ו), אני באתי לפסוק לערבים? אני אומר לכם מה שיש בדת שלנו. אחרי יום יומיים המופתי אמר: טעיתי (טוב שאמר טעיתי, זו להבדיל תכונה של הרמב"ם: "טעיתי ותקנו בספריים"), החשבון ביום פלוני, כמו שאמר הרב מרדכי, באו אליו והשתחוו לפניו, אמרו לו: אתה חכם יותר מהמופתי שלנו, אתה ידעת בדיוק מתי יבוא ראש חודש והוא טעה בחשבון. עובדה שהוא טעה. אמר טוב "מודים דמופתי היינו שבחיהה"...

2. הוא אמר: מה שעשיתי, זה על פי התורה, התורה אמרה "מחלליה מות יומת", ואני הצלתי את מחללי שבת האלה ממוות על ידי שהצתי את המכונית, המכונית כפרה עליהם, "זאת חליפתם זאת תמורתם זאת כפרתם, זאת המכונית תלך לשריפה והם יכנסו לחיים טובים ולשלום"...

עיצוב גרפי: תא"ל 050-2798858

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
19:13	20:30	21:06
19:30	20:33	21:03
19:21	20:34	21:04
19:28	20:30	20:01

להקדשות והנצחות 052-7130-552



להצלחת יום חורי,  
דניאל בוכריס, יונתן  
מאמו, חיבה סופר  
וכדי בוכריס וב"ב.

להצלחת  
מצליח  
אוזן  
ורעייתו

לרפואת  
רבקה חיה  
בת חנינה  
אסנת

לעילוי נשמת  
יוסף חיה כהן  
בן מסעודה  
תנצבה.

לעילוי נשמת  
כדי בן תיתה ז"ל  
תנצבה.

יכול לדבר מלה, והרב שם את ידו על ראשו ואמר: "ה' שפתיו תפתח, ופיו יגיד תהלתך" והילד מיד התחיל לדבר, אשתו הרבנית תבדל לחיים אמרה לו מה זה? איך הוא התחיל לדבר? אפילו אם הקב"ה היה כביכול מאחורי הדלת, עד שיכנס כאן ויפתח את פי התינוק הזה לוקח כמה שניות... איך זה פתאום? אמר לה הקב"ה לא מאחורי הדלת, אלא הוא כאן! איפה שאתה רוצה הוא נמצא על ידך, אם אדם מאמין בקב"ה הוא נמצא על ידו.<sup>3</sup> בכח התפילה אדם יכול לעשות מופתים גדולים על פי מדת האמונה שלו. והרב מרדכי אליהו היה כל כך מקפיד על אמונה פשוטה ותמימה.

### אסור ללמוד בתערובת

הוא יכול היה ללכת כפי שיחיו של כל אחד ואחד. דוגמה אחת: הסרוגים ("המזרחי") היו מלמדים בתערובת, היה להם בתי ספר אולי עד כיתה ח' (אולי קצת יותר) לומדים בניג ובנות ביחד, אמרו להם: אסור על פי ההלכה, אסור על פי התורה, אסור על פי השלחן ערוך. והם אומרים: אנחנו לא אכפת לנו משלחן ערוך (שנאמר "נושא עוון ועובר על פשע" (מכילתא ד' י"ח), פשע ר"ת פי שלחן ערוך, עובר על פי שלחן ערוך...), לא הצליחו להם, אמרו להם: אתם לא מצטרפים למניין, אתם פושעים, אתם רשעים, אמרו: לא לא, אנחנו צדיקים גמורים. עד שבא הרב מרדכי אליהו והסביר להם בנועם שלא עושים דבר כזה, אתם תגרמו למחשבות זרות בלב הילדים,<sup>4</sup> והם קבלו את זה. ידע הרב למשוך אותם בדרכי נועם. "משכני אחרין נרוצה" (שיר השירים א' ד').

### פועל ישועות

1. פעם מישהו התקשר אליו, אמר לו שיש לו תפקיד בכיר - "מפקד יחידת החיסול של המוסד", ולפני כמה חודשים קיבל את המחלה, הרופאים כולם הרימו ידים, אין להם מה לעשות. הוא חייב למות. אבל שאלתי ודרשתי אם יש איזה רב שיכול לעזור לי, אמרו לי שהרב מרדכי אליהו יכול (והבן אדם הזה שהוא מתקשר הוא חילוני גמור, לא מאמין בכלום), אמרתי התקווה היחידה שנשארה לי היא אם הרב יוכל לבוא אלי לברך אותי, והרב אמר טוב אני אבוא לברך אותך, והנה הלך הוא והמשרת שלו (רבי שמואל זעפרני יבדל לחיים) לבית שלו, פתחה להם הגברת, והייתה במלבוש לא צנוע בכלל, אמר לו: תראה הרב, זה לא יפה להכנס לכאן, אמר לו: עזוב, תתמקד בעיקר, עזוב את הדברים האלה, היא באה לפתוח וזהו, אנחנו באים ומברכים את הבן אדם. בירך אותו והלך. אחרי יומיים-שלושה התקשר החולה ואמר: אני לא יודע, הרב שלך מכשף! מה הוא עשה לי? אמר לו: מה קרה? אמר לו: כאילו הוא לקח את המחלה מהמעיים שלי - מהקישקע שלי (קישקע זה מעיים באדיש). איך הוא עשה את זה? מה הוא עשה? אמר לו איני יודע. יש כח בתפלה לעשות מופתים.

### ספר "בן איש חי"

2. והרב מרדכי אליהו ע"ה היה גם כן תמיד מגן על הבן איש חי, הרב עובדיה ז"ע היה חולק כמה פעמים על בן איש חי, ולא סתם. בילדותו מררו לו את החיים. "וימררוהו ורובו וישטמוהו בעלי חצים" (בראשית מ"ט כ"ג) כתב ספר על הגדה של פסח, הדפיס אותו בד' בניסן תשי"ב (ככה אמר לי פעם), היה אז בגיל שלושים ואחת, 3. היה רבי יהודה הלוי נוסע באניה, והאניה חשבה להישבר, עולה ויורדת, אז הוא כתב שיר קצר (קראתי אותו פעם לפני שנים רבות): "אומר בלב ימים ללב רגז, חרד מאד כי נשאו דכים. אם תאמין בא-ל אשר עשה הים, ועד נצח שמו קיים. אל יחרידך ים בשוא גליו, כי עמך השם גבול לים", אני נמצא בתוך לב ימים - בתוך הים, ולבי רגז - חרד, ולמה חרד? כי נשאו דכים, הימים האלה "ישאו נהרות דכים" (תהלים צ"ג ג), הגלים עולים ויורדים ואנחנו בסכנה, ואני אמרתי אל לבי - ככה אומר רבי יהודה הלוי - אם תאמין בא-ל אשר עשה הים, ועד נצח שמו קיים - שמו קיים לעולם. לא יחריד אותך הים בשוא גליו, כי עמך נמצא השם גבול לים. אפילו הנוצרים אומרים שמזמור כ"ג בתהלים מעודד אותם הרבה, כי שם כתוב (פסוק ד'): "גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא עי כי אתה עמדי". 4. לפני כמה חודשים פתחו בית ספר חילוני ממלכתי בירושלים בהפרדה, אמרו בוא נראה מה הפירות שיוצאים. למה? כי כאשר עושים בתערובת, אחר כך הילד במקום להכין את התרגיל של החשבון שלו, הוא חושב מחשבות זרות, ומתחילים לריב ולחשוב ולהתבלבל. אין להם ריכוז בכלל. אמרו בוא נעשה אחרת, נעשה הפרדה, ונראה, בניג לבד בנות לבד. ניסו את זה. אינני יודע מה היה בסוף.

ומישהו חיפש בספר כמה יש בו השגות על בן איש חי, מצאו שלוש, כעסו עליו, איך אתה חולק על בן איש חי?! אבל ככה זה בתורה, כל אחד חולק, ככה כתב הרא"ש בתשובה (כלל נ"ה) "כי תורת אמת היא ואין מחניפין בה לשום אדם", ורבי חיים מוולאז'ין בשו"ת חוט המשולש (סי' י"א) כתב: "בתורה דכתיב בה אמת, בלתי אל האמת עינינו", מחפשים את האמת, אם יש לי קושיא עליו אני לא אכתוב אותה?! לא רצו להאמין. למשל אחת הקושיות היתה בשיעור חלה: בן איש חי אומר שזה שני קילו וחצי (ש"א פרשת צו אות ט"ו), ולמעשה מרן כתב שזה כקילו ושש מאות (סי' תנ"ו ס"א), אז כיון שראה הרב ככה, כתב ספר שכולו הערות על בן איש חי, והוא השאיר אותו בכתב יד עד השנים האחרונות ואז הדפיס אותו שמונה כרכים - 'הליכות עולם'. ואילו הרב מרדכי אליהו תמיד מגן על בן איש חי, היה אומר 'און עוזנו וצניף תפארתנו הבן איש חי', לא זז מדבריו.

### אל תסלף את האמת

ח. מה השיטה הנכונה? השיטה הנכונה היא: כל מקום שתוכל ליישב תיישב. יש מקומות שמקשים המפרשים קושיא עצומה על רש"י או על תוספות וכותבים 'ומצווה ליישב', מי שיכול ליישב דברי חכם, זו מצוה. לא בגלל שהוא לא בעולם הזה אתה יורד עליו, אלא מצוה ליישב. אבל לפעמים אין מה ליישב, אז אל תסלף את האמת. אל תאמר יש לי תירוץ בכך, זה לא שווה. בתורה צריך לחפש בה את האמת. ככה צריך לעשות. הרמב"ן הוא הראשון שהתחיל בלימוד זכות על הראשונים<sup>5</sup>, והוא כותב (בהקדמתו למלחמות ה'): אף על פי שאני משתדל תמיד לתרץ את הר"ף, יש מקומות שאין לי מה לעשות, ואז מובן שהתירוץ שלי הוא לא אמיתי, הוא קצת יישוב. למה? כי אסור לאדם לזייף. אסור לאדם לתרץ תירוץ, ולומר זו כוונתו והעיקר כדעת פלוני, אם אתה רואה בלבך שזה לא הולך טוב, לא הולך טוב.

### שיעור חלה

ט. יש ספר שמנסה לתרץ את כל קושיות ספר הליכות עולם על הבן איש חי. אבל לא תמיד הוא מתרץ את האמת. הספר הזה שמו עושה שלום, עושה גימ' בן איש חי, השלום (בה' הידיעה) גימטריא בן איש חי, עושה שלום בין בן איש חי ובין כל המקשים עליו, אבל לפעמים התירוץ שלו לא אמיתי. הנה למשל בן איש חי אומר (ש"א פרשת צו אות י"ט וש"ב פרשת שמייני - חלה אות א') ששיעור חלה תשע"ז דרהם (777 דרהם), תכפיל בשלוש זה עולה בערך שני קילו ארבע מאות. אבל מרן כותב 520 דרהם, אז איך אתה אומר ככה? המחבר שם כותב שיש שיטת החזון איש שהדרהם של הרמב"ם ושל מרן היה גדול יותר (קונטרס השיעורים). אבל זה לא נכון, הבן איש חי לא סובר ככה, בכל הספר כולו הבן איש חי סובר שהדרהם של מרן, הוא הדרהם שלנו (3 גרם או 3.2), איך פתאום במקום הזה הולך כמו החזון איש? וכי בן איש חי ידע מהחזון איש?! הוא לא ראה את ספר חזון איש. התשובה הזאת לא נכונה. ויש לו עוד תירוץ אחר, שהבא"ח דיבר על כלי תשע"ז דרהם של מים כי כך היו נקראים הכלים שם ע"ש המים, ואה"נ אם ישימו בכלי זה קמח הוא יהיה תק"כ דרהם. וגם התירוץ הזה לא נכון, כי הבא"ח כתב מפורש (פ' צו אות י"ט) "ושיעור עיסה שחייבת בחלה הוא קמח משקל תשע"ז דרהם". ומה יש עוד לדבר?

### משקל או נפח

י. אולם התשובה האמתית כתובה בבן איש חי. הבן איש חי אמר: ככה כתב הגאון רבי חיים פלאגי בספרו חיים לראש דף ק"י (יש לי צילום הדפוס הראשון) שם מבואר הכל, ושם כתוב שככה כתבו הגאונים, רב האי גאון רב שרירא גאון (שערי תשובה סי' מ"ו וש"כ), שניהם סוברים שהולכים אחרי המשקל, מה זה אחרי המשקל? שיעור 5. הוא כתב ספר מלחמות ה' שחיבר אותו בגיל שש עשרה, בגיל שש עשרה כתב ספר להגן על רבנו יצחק אלפסי - הר"ף מקושיות רבי זרחיה הלוי! אבא ע"ה מספר לי ככה: כאשר הופיע הספר של רבי יצחק אלפסי כל מי שיש לו שאלה בהלכה פותח את הר"ף, אח"כ בא הר"ה מקשה עליו, התחילו לפתוח שני ספרים, אם הר"ה לא הקשה - בסדר, ואם הר"ה הקשה - הלכה כמו הר"ה, בא הרמב"ן ואמר איך אפשר להשוות? הר"ה היה בן תשע עשרה והר"ף הגיע לגיל תשעים. איך אפשר להשוות? לעשות הר"ף כל הזמן טועה?! לא, אני מתרץ את הר"ף, מתרץ את הכל. וככה עשה.

ממונות כשרות שלום בית

בית ההוראה כסא רחמים

בנשיאות מרן רה"י רבנו מאיר מאוזו שליט"א

מזנה אלפוני 26 (נושא האנטי)

02-5353-383

התאגדות אגודת התורה

א"ה: 8:00-24:00

י' וז' 9:00 - 21

26 שנה לפני הקליפה

www.yhr.org.il

בית ההוראה

רביה סת"ם חינוך ילדים

1271 - אגודת

1272 - אגודת

1273 - אגודת

1274 - אגודת

1275 - אגודת

# כיצד תגרמו נחת רוח ליקיריכם?

לפרטים: 08-6727523

אך זה לא הזמן להאריך.

## אוהב ישראל

יב. אדם צריך ללמוד. כל מה שתוכל לקיים דברי חכם קדמון תקיים. לא בגלל שהוא הלך לעולמו תרד עליו. לא עושים ככה. אלא משתדלים ליישב. ואם היישוב אחר כך לא טוב, תכתוב "וכל זה איננו שווה וצריך עיון", זו הדרך. וזו הדרך של רבי מרדכי אליהו ע"ה. ולכן זכה שבפטירה שלו הלכו אחריו מאה אלף איש מכל הסוגים, הלכו סרוגים, הלכו נטורי קרתא, הלכו יהודים פשוטים, והלכו חרדים, למה? החרדים אומרים אנחנו הולכים אחרי מטתו כי הוא קירב אלינו את הסרוגים, הסרוגים אומרים אנחנו הולכים אחרי כי הוא קירב לנו את החרדים, נטורי קרתא אומרים אנחנו הולכים אחרי כי הוא אדם ישר, והחילונים גם אומרים הוא אדם ישר. הוא היה אדם ישר, אוהב ישראל. פעם היתה מלחמת לבנון, ואחד החיילים התקשר אליו ושאל אותו שאלה בהלכה, והייתה טלפנית שהייתה מחברת בין החיילים השואלים ובין הרב. היא לא הייתה דתיה, אבל אמרה בטלפון: הרב יש לך שאלה, והרב כששמע שהחייל שואל, ענה לו, ואחר כך המטיר עליו ברכות, והיא בינתיים הניחה את הטלפון, חשבה שהרב עונה על השאלה וזהו, אבל כששמעה שהוא מברך מעומק הלב אמרה בדמעות אמון. איזה רב זה. אוהב ישראל. איזה בן אדם מיוחד. צריכים להיות ככה, לא לומר: החייל הזה חילוני לא מגיע לו ברכה, אסור לומר ככה. החייל הזה חילוני אבל תברך אותו, אם הברכה מתקיימת יאהב את הרב שבעתיים, יאהב את הדתיים, לא להוסיף מחלוקות בישראל. לא להוסיף שנאה בישראל. והרב היה מיוחד בדבר הזה. כולו שופע אהבה.

## "סלחתי כדברך"

יג. כאשר התחיל הרב להיות "ראשון לציון", יום אחד היה אמור להגיע לאיזה מקום לתת דרשה, ובא חכם אחד ביטל לו את הדרשה, עשה הכל כדי שלרב מרדכי אליהו לא יבוא אף אחד. הרב בא ולא מצא אף אחד, אמר: לא צריך, וחזר הביתה. אחרי זמן החכם הזה שביטל את הדרשה, הבת שלו חלתה, עד שהגיעה כמעט עד שערי מוות. הלך לרב כדורי ע"ה, אמר לו: אולי פגעת במישהו? אמר לו: כן, פגעת ברב מרדכי אליהו, אמר לו: תלך תבקש ממנו מחילה, אמר לו: וכי הוא יסלח לי? הרי אני דברתי עליו. אמר לו: כן, הוא יסלח לך, תלך אליו. הלך אליו וסלח לו, הבת הבריאה. אמר אני לא יכול לתפוס את זה. הרב אומר שתי מלים סלחתי לך, "סלחתי כדברך" (במדבר י"ד כ) נגמר הסיפור. זו עדינות נפש שאין כמוה בעולם. ביקשו ממני לדבר עליו, אבל מה שאמרתי זה מספיק. ויש עוד כמה סיפורים, יש כמה כרכים של "אביהם של ישראל" עליו. ויש לו ספרים בהלכה, ספרי תשובות, ספרים בכל.

## אנחנו לא מחלקים את הברכות של "שבע ברכות"

יד. היום היה לנו שבע ברכות של הנכד שלי [אלחנן] שיהיה בריא, והיו לי כמה חידושים בענינים האלה, אני אזכיר אותם. דבר ראשון: חתן אחי רבי יגאל כהן שליט"א הביא לי ראייה למנהג שלנו שאנחנו לא מחלקים את הברכות של השבע ברכות. פעם כתבתי שבעה טעמים שלא כדאי לחלק את הברכות (עייין בשו"ת בית נאמן ח"א פאה"ע סי' ג' אות ל"ג בהערה). אצל אחרים זה מברך ברכה זו וזה ברכה אחרת. ככה נוהגים האשכנזים, כי הם חושבים שמי שמברך את השבע ברכות צריך להיות רב גדול, ואם אתה תתן כבוד לזה, השני יאמר ואני לא גדול?! אני גדול יותר ממנו, ואם תתן לשני, יבואו השלישי והרביעי. לכן תתן לכל אחד ברכה.<sup>10</sup> אבל אצל הספרדים זה לא כך, אלא חזן שיש לו קול ערב

10. והברכה הטובה מכולם היא "ברכה אחרייתא", (אבל צריך לומר "ברכה בתרייתא", לא אחרייתא), ברכת "אשר ברא ששון ושמחה", מי שיזכה לברך את הברכה הזאת, יהיה כולו מלא ששון ושמחה...

חלה מ"ג ביצים וחומש, וכל ביצה ידוע זה ח"י דרהם, תכפיל ח"י במ"ג תמצא 774, תוסיף קצת בגלל החומש, תמצא 777 - תשע"ז. אם כן בן איש חי הלך על פי זה, ואם תגיד לי איך הוא הלך על פי רבי חיים פלאגי נגד מרן? זה לא קושיא כי הוא ורבי חיים פלאגי חשבו שתשובת הגאונים עיקר ומרן לא ראה אותה, ואם היה רואה אותה היה פוסק כמוה, זהו. נכון שהרמב"ם בפיה"מ (ובפ"ו מהלכות ביכורים ה"ט) ומרן כתבו אחרת, אבל הגאונים אמרו אחרת. והם חשבו שמרן והרמב"ם לא ראו אותם. אבל למעשה לא ככה, אלא הרמב"ם ראה אותם והוא בא לחלוק עליהם, אבל הרמב"ם יש לו עדינות, הוא לא רוצה לחלוק על הגאונים במלים קשות, אז הוא כותב דעתו פעם ופעמיים בפירוש המשנה (עדיית פ"א מ"ב, חלה פ"ב מ"ו), וגם בחיבורו שלו כותב שהולכים אחרי הנפח ולא אחרי המשקל (פ"ה מהלכות חמץ ומצה ה"ב), ולא שנעלמו ממנו דברי הגאונים, הגאונים ודאי ידועים לו, יש תשובה של הגאונים שהרמב"ם לא מכיר אותה?! הוא למד את הכל. והוא כתב מפורש: לפעמים אני חולק על הגאונים ומפני כבודם לא אזכיר את שמם (כתב את זה באגרת תימן). אם כן צריך לדעת, המקור מרבי חיים פלאגי הוא אמת, ורבי יוסף חיים הלך אחריו, אבל הרמב"ם כבר ידע את המקורות האלה והוא חולק על הגאונים, והלכה כמו הרמב"ם.<sup>6</sup>

## תפילין של רש"י ור"ת

יא. יש מקומות שאי אפשר לתרץ. יש מקום שרבי יוסף חיים ע"ה כתב בשם האר"י שכל הדורות הניחו תפילין של רש"י ורבנו תם (ש"א פרשת וירא אות כ"א). אבל זה לא כתוב בדברי האר"י, האר"י אמר שצריכים להניח שניהם ביחד על פי הסוד (שער הכוונות דרוש ו' תפילין), אבל שכל הדורות הניחו שני זוגות ופתאום באו הראשונים ושכחו, זה לא נכון. האר"י לא אמר ככה, אלא הוא אמר שיש סוד בשני הזוגות האלה, ולעולם בזמן שהיו יודעים בדיוק מה לעשות היו עושים דבר אחד, או רש"י או רבנו תם, ועכשיו שאנחנו לא יודעים אנחנו עושים שניהם.<sup>7</sup> ולמה עושים ביחד? כי יש כוונה בשניהם ביחד. גם מרן (סימן ל"ד ס"ב) כתב להניח ביחד,<sup>8</sup> אבל זה לא אומר שכל הדורות הניחו שנים. אפשר לקיים דברי הבן איש חי בדוחק על פי מה שכתב הרמ"ע מפאנו בתשובה שרב האי גאון הניח שני זוגות (ס"ק ק"ז), וככה כתב גם נחל אשכול (הלכות תפילין ס" כ"ו אות ג'), וגם עוד חכם כתב ככה, הרב אמונת חכמים<sup>9</sup> (פרק ל'). אז אפשר לומר הגאונים הניחו. (אמנם זה רק גאון אחד, רב האי גאון). אבל גם זה לא מוכרח,

- יש חכם אחד שעשה פלפול, אין דבר גרוע מפלפול שאינו אמת, מה הוא אומר? רבי חיים פלאגי שאמר תשע"ז דרהם התכוון לתשע"ז דרהם מים? אבל הוא לא מדבר על מים, הוא מדבר על שיעור חלה, מאן דכר שמיה מים? מי דבר על מים? "מי מדד בשעלו מים" (ישעיה מ"ב), המקור שמביא מספרי הגאונים מדובר במפורש על קמת. איך לקחת את רבי חיים פלאגי לסובב אותו שלא כמחשבתו, ולקחת את רבי יוסף חיים "ונשא השעיר עליו" (ויקרא ט"ז כ"ב)? לא ככה עושים. רבי חיים פלאגי ורבי יוסף חיים שניהם באותו כיוון. אלא מה? הם סמכו על תשובת הגאונים והלכה לא ככה. זה הכל.
- יש דוגמא כזאת שאמר החזון איש לגבי הצד"ה הפוכה, הוא לא היה רוצה צד"ה הפוכה, רוצה צד"ה ישרה, הספרדים עושים צ' הפוכה שהראש שלה הימני ימינה והראש שלה השמאלי שמאלה, כאילו הראש הימני והשמאלי ברוגז... ככה נוהגים הספרדים, וזה ע"פ הזוהר (ח"א בהקדמה דף ב' ע"ב). אז החזון איש שאמר צד"ה הפוכה פסולה, מזוהת כאלה פסולות, ספר תורה פסול, תפילין פסולים, אמרו לו: הנה כתוב ככה בזוהר, אמר להם: הזוהר מדבר על בחינה אחרת. יש שתי בחינות, יש בחינה הפוכה ויש בחינה ישרה, כאן בעולם הזה העיקר כמו הבחינה הישרה, בעולם הבא יש גם בחינה אחרת ששני הראשים של הצד"ה הפוכים, אחד לימינה ואחד שמאלה (כ"כ הגר"ש"ד מונק ע"ה בשמו הובא בשו"ת בית נאמן ח"א פאה"ח סי' ד' הערה 2, וע"ש). זאת אומרת יש שתי בחינות, אותו דבר גם ברש"י ורבנו תם יש שתי בחינות. מה צריכים לעשות בעולם הזה לא יודעים, כיון שלא יודעים עושים שניהם.
- הייתי פעם מניח ביחד בביה"ג נדבורנה, באים האשכנזים ואומרים לי למה אתה מניח אותם ביחד? אמרתי להם כי ככה כתוב במרן, איפה מרן הזה? סימן ד"ל, "אל תגזול דל כי דל הוא" (משלי כ"ב כ"ב), אמר אם אדם יכול לשים את שניהם במקום הנכון, יניח אותם ביחד.
- זה חכם גדול שהיה גם מקובל וגם פוסק, שמו רבי אביעד שר שלום באזילה.

לפרטים והזמנות:  
053-6652663

כל תשמישי הקדושה במקום אחד  
ספרי תורה • תפילין • מזוזות • מגילות ועוד

מוזהר ע"י מגיחים מוסמכים משייבת כסא רחמים



# ספרי "שונה הלכות" מופצים בעשרת אלפים עותקים! ובזכותכם מאות אלפי

(לא קול עורב... נותנים לו לברך את כל השבע ברכות, לכן לא צריך לחלק את הברכות (וגם לפעמים באים מאה תלמידי חכמים, מה תעשה להם? אתה תגיד את ה"ברוך", ואתה תאמר "אתה"?... מה תעשה?), אבל אצל הספרדים אין בעיה. אבל אצל האשכנזים היתה בעיה והתירו לחלק, אחר כך התירו גם לספרדים, ואני כתבתי שלא כדאי לעשות את זה, ומצאתי שאחד מחכמי ירושלים **רבי אברהם מונסה**<sup>11</sup> סובר ככה, אמר: בגמרא (כתובות דף ט"ו ע"ב) מצאנו "חילוק קליות ראייה" (דהיינו שראייה שהכלה היא בתולה ולא הפוך, אם מחלקים בחתונה קליות), אבל חילוק ברכות לא ראייה... אלא מי שאומר את הברכה הראשונה ימשיך עד הסוף (פדה את אברהם עמ' תס"ז - שכ"ה מנהג ירושלים הספרדים ועדות המזרח). ויש לזה הרבה טעמים. והביא לי רבי יגאל שיהיה בריא **ראיה מתוספות בברכות** (דף נ"א ע"ד ד"ה שמאל), הגמרא אומרת שאדם שמברך ברכת המזון על הכוס, יתפוס את הכוס רק ביד ימין, ויד שמאל לא תסייע לימין, והתוספות שם אומרים אפילו אם הברכה ארוכה כמו בראש חודש טבת שחל בשבת (דהיינו שאומרים שם "רצה והחליצנו" ו"על הנסים" ו"יעלה ויבוא" שלושתם יחד), יתפוס את הכוס ביד ימין, ואחר כך התוספות הביאו דוגמא אחרת, כגון ברכת חתנים. ואם הייתה מציאות כזאת לחלק ברכות, ברכת חתנים זו לא בעיה כי יאמר "וצר האדם" ודי, ויעביר את הכוס לאחור, אלא ודאי שלא מעבירים. אמנם זו לא ראייה שאין לחלק (כי בימי התוספות לא היו מחלקים, ורק בדורות האחרונים התחילו לחלק), אבל לפחות מכאן מוכח שפעם לא היו מחלקים בכלל<sup>12</sup>. זה החידוש הראשון.

## "שהשמחה במעונו"

**טו. החידוש השני**, על פי דין הגמרא (כתובות דף ח' ע"א) כל השנה הראשונה של החתונה עד סוף השנה, אפשר לומר בברכת המזון "שהשמחה במעונו", אבל **הטור כתב** (סי' ס"ב. בשם הסמ"ג), ומסתמא עוד פוסקים מחכמי אשכנז כתבו ככה: **"האינא ערבה כל שמחה"**, אין לנו היום שמחה, בגלל אורך הגלות, והגירויים והצרות ומסעי הצלב וכל הבעיות האלה, לכן איך נאמר שהשמחה במעונו?! הרי בניו של הקב"ה נהרגים חס וחלילה בשואה וכל הדברים האלה, איך תהיה השמחה במעונו?! וכך פסק מרן (שם סעיף י"ג) **שלא אומרים שהשמחה במעונו אלא בשבעת ימי המשחה**. אבל הרמב"ם (פ"ה מהלכות ברכות ה"ה) פסק כדין הגמרא שאומרים "שהשמחה במעונו" כל שנים עשר חודש. ויש לי הסבר לדעת הרמב"ם, הגמרא בחגיגה (דף ה' ע"ב) אומרת, שישנה סתירה, במקום אחד כתוב שמזמן שחרב בית המקדש אין לקדוש ברוך הוא שום שמחה בעולם, שנאמר: "במסתרים תבכה נפשי מפני גוה" (ירמיה ל"ג י"ז), מפני גאוותם של ישראל שניטלה מהם<sup>13</sup>. ואילו במקום אחר נאמר שאצל הקדוש ברוך הוא תמיד השמחה במעונו, שנאמר: "הוד והדר לפניו, עוז וחדווה במקומו" (דברי הימים א' ט"ז, כ"ז), ועונה הגמרא: לא קשיא, הא בבתי גוואי הא בבתי בראי, ורש"י (ד"ה בבתי) מפרש שבבתים פנימיים יש שם בכי, כי כתוב **"במסתרים תבכה נפשי"**, וזהו במסתרים - בסתר, ואילו כלפי חוץ הכל בסדר, ומה שנאמר "עוז וחדווה במקומו" הכוונה בבתי בראי - בבתי החיצוניים, ככה מפרש רש"י (ולכן הפך את הגירסא בגמרא). ואילו רבנו חננאל מפרש אחרת, שתמיד ישנה שמחה למעלה, אבל השמחה היא בפנים, ורק בחוץ ישנה עצבות מפני גאוותם של ישראל שניטלה מהם<sup>14</sup>.

11. לא ידעתי איך לקרוא את המלה הזאת, עד שראיתי שהסמ"ך של מונסה מנוקדת בסגול.
12. ולא רק זה, אלא **שהרב עובדיה ע"ה שדעתו שאפשר לחלק** (שר"ת בי"א ח"ד תה"ע סי' ז'), בחתונה של **הבן שלו רבי משה** שיהיה בריא, בא אחד ואמר לו שיתן לו ברכה אחת, ולא נתן לו. ואחר כך הסביר לכולם שיש כאן מאה רבנים, וא"כ איך אתן לזה, כתוב בפסוק: "מה אתן זה לפני מאה איש" (מ"ב ד' מ"ג)? מה אעשה? האם אתן את הכוס לכולם, ואומר להם: אתה תגיד "בורך", אתה תגיד "אתה", אתה תגיד "נוי", אתה "אלוקינו"... אי אפשר לעשות כך. ואולי גם אין בכל הברכות מאה מלים... מה נעשה? לכן אני מברך את הכל. וככה עשה, לכן החלוקה הזאת לא הולכת תמיד.
13. כי פעם עם ישראל היו גאים ביהדותם, "אנחנו שומרי תורה ומצוות", "אנחנו עבדי ה'", אבל גאוותם נטלה מהם, ולכן "במסתרים תבכה נפשי", כביכול הקדוש ברוך הוא בוכה.
14. וזה מסביר לנו מדוע אנחנו נוהגים על פי המקובלים ביום תשעה באב להניח תפלין, ולכאורה איך מניחים תפלין? הרי כתוב (איכה ב' י"ז): "בצע אמרתי אשר צוה מימי קדם", והמדרש (איכה רבה פ"א) אומר: "בצע פורפירא דליה" - דהיינו שהוריד את התפלין שלו

ככה דעת רבנו חננאל, וככה מפורש בזוהר (ויקרא דף ט"ו ע"ב). ועכשיו מוזן למה הגמרא אומרת לומר "שהשמחה במעונו" (וגם בימינו שעברנו צרות רבות), כי אנחנו אומרים "במעונו", ובמעונו הפנימי תמיד ישנה שמחה. ולכן הרמב"ם פסק כך. אמנם אי אפשר לחלוק על מרן והפוסקים, אבל לפחות נדע שמה שהרמב"ם פסק זה לא תמוה, כי שיטת רבנו חננאל היא שבפנים ישנה תמיד שמחה<sup>15</sup>.

## "פנים חדשות"

**טז. דבר שלישי**<sup>16</sup>, כתוב שצריך "פנים חדשות" כדי לברך שבע ברכות. וכמה זה "פנים חדשות"? הפשט הוא שצריך אדם חדש שלא בא עד עכשיו, ובא באחד הימים של השבע ברכות. אבל כתבו בשם הרמב"ם (עין פ"ב מהלכות ברכות ה"י, ובשור"ת רבנו אברהם בן הרמב"ם סי' ח"י) שצריך להיות שני אנשים חדשים כ"פנים חדשות". וכל אחד יש לו "פנים" שלו. למה תפרש כך? וכי בגלל שאמר "פנים חדשות" בלשון רבים? הרי זו לא ראייה, כי כל אדם יש לו שני פנים - "פנים בפנים דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש" (דברים ה' ד'), "גוי עז פנים" (שם כ"ח נ'), וכי הכוונה שיש לו שני פנים? הרי "עז" זה לשון יחיד. אין לנו יחיד של "פנים". אמרתי בלבי אולי הרמב"ם אמר כך כיון שחכמי ספרד היו אומרים גם "פן", כמו שראיתי בספרים קדמונים כמו חובות הלכות ואחרים שכתובים: "והפן האחד", "והפן השני", עשו מהמלה "פנים" יחיד ורבים. וא"כ כיון שיש מלת "פן", והגמרא אמרה "פנים חדשות" ולא אמרה "פן חדש", שמע מינה שצריך שני אנשים חדשים. אבל למעשה אין מלת "פן", ואף פעם לא כתוב במשנה או במדרש או בגמרא ובשום מקום מלת "פן"<sup>17</sup>. אלא שראיתי שהאחרונים אומרים **שאם אין שם שני פנים חדשות, לא אומרים שבע ברכות אלא רק ברכת "אשר ברא"**, וכנראה הם מבינים שהרמב"ם כתב את זה לעיכובא שצריך שנים, ולא נוכל לחלוק על הרמב"ם מסברא. אבל דבר אחד ידוע, שרוב הראשונים שלא הזכירו שני אנשים סוברים שאפילו אדם אחד נקרא פנים חדשות. זה הדבר השלישי שחידשתי.

## אם יש 'אתנח' זה כמו פסוק נפרד

**יז.** יש תלמיד חכם אחד ששמו **רבי אליהו בר שלום שליט"א**<sup>18</sup> (יש לו ספר שנקרא "השפט הכתובה"), ופעם היה מוציא כל שבוע חוברות קטנות ודקות (שני דפים כל חוברת) היו נקראים "האיגוד", והביא לי כמה אחדים מהם, מתוקים מדבש, יש בהם דברים מאד יפים. ופעם אחת כתב שמה שאומרים התוניסאים (אולי הוא לא אמר תוניסאים) כשמוציאים ספר תורה: **"על פי ה' ביד משה, על פי ה' ביד משה, תורת אמת נתן לנו וכו"** זה אסור, כי אתה לא אומר פסוק שלם, א"כ איך תאמר שוב שם ה'? יש פסוק בפרשה הקודמת (בהעלותך): "על פי ה' יחנו ועל

- מחמת הצער של החורבן. והתשובה היא, שמה שהוא הוריד את התפלין זהו דווקא בבתי בראי, אבל בבתי גוואי לא הוריד את התפלין.
15. ועובדה שבימינו אפילו שאנחנו בגלות, השמש זורחת והלבנה זורחת, והגשמים יורדים, כי ישנו צער בחוץ, אבל בפנים יש שמחה. שם יש יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. וכיון שיש שמחה בפנים הכל מתנהל למישרין. ולכן הלשון: שהשמחה במעונו - במעון שלו הפנימי, כי "מעון" זה מקום פנימי יותר - ה' מעון אתה היית לנו בדור ודור" (תהלים צ"א).
  - ומה שכתוב, "במסתרים תבכה נפשי" זה לא קושיא על רבנו חננאל, כי ה"מסתרים" האלה זה הבתי בראי - הבתים החיצוניים, יש לקדוש ברוך הוא מקום שנקרא "מסתרים" והוא נסתר כלפניו, אבל כלפי האמת הוא בחוץ, ויש בפנים עוד חדר לפניו מחדר.
  16. **הערת המערכת**: כאן אמר מרן שליט"א: מה הדבר השלישי שכתבתי, אני אזכור אותו אחר כך. כשאני שוכח דבר אני לא מאמץ את המוח לזכור, אלא אני אומר לו "תרגעני" וחושב על דבר אחר והוא מגיע לבד, כי בשעה שאני חושב על משהו אחר ומסיח את דעתי ממנו, ישנו "שומר קטן" במוח שמסתובב עד שמוצא את הדבר ששכחתי ואומר לי: "נהג זה מה שאתה מחפש, זה מולך"... ע"כ. ובניתיים אמר את החידוש על המרגלים הנזכר לקמן, ותוך כדי הדברים נזכר רבנו נר"ו במה שרצה לומר ואמר לאחר מכן, ואנחנו כאן סדרנו הדברים דבר דבור על אופניו.
  17. פעם אחת ראיתי בתוספות כתובות (דף י"ח ע"ב ד"ה ובכולי) שכתבו: "עז פן". אצלנו כתוב עז פנים, אבל מהרש"ל מביא גרסא ישנה שכתוב "עז פן", וכתוב: נכתב בצדו פירוש "עז פנים". א"כ יש ביטוי כזה "עז-פן".
  18. והיה גר ברמת אשכול בירושלים רחוב הרב ז'ולטי 9 (כך נדמה לי), ואחר כך עבר לבת-ים במקום אבא שלו, **רבי יוסף בר שלום ע"ה** שהיה רב העיר, והוא ממלא מקום אביו.

**"מרגלים"** (בראשית מ"ב), וא"כ מדוע כאן כתוב "ויתורו", "מתור הארץ" (במדבר י"ג כ"ה), כל הזמן לשון כזו? **מה ההבדל בין "תר" ובין "מרגל"? הסבירו ש"תר" מחפש דברים טובים, כמו התיירים שנוסעים מעיר לעיר כדי לראות מזכרות ואיזה דבר שיתפארו בפני חבריהם, "אתה יודע, נסעתי ללונדון ומצאתי שם דבר מיוחד - בוא תראה אותו..." נסעתי לאמריקה, נסעתי להונג קונג. אבל מרגל אדרבא מחפש את הרע, ונאמר: "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען". הכוונה שיחפשו את הטוב, כמה הפירות טובים, האנשים גבוהים, גם אתם תלכו שם ותאכלו מפרי הארץ ותהיו חזקים<sup>20</sup>, אבל הם עלו ורגלו את הארץ, כמו שכתוב בפרשת דברים: "ויפנו ויעלו ההרה ויבואו עד נחל אשכול וירגלו אותה", כי הם נסעו למטרה רעה, לכן היה מה שהיה<sup>21</sup>.**

### אסור לזרוק שום תלמיד

יט. אדם צריך לדעת לאהוב את התלמידים שלו, בחוץ לארץ היו הולכים עם התלמידים יותר מדאי במדת הדין, ותלמיד שהתקלקל היו זורקים אותו<sup>22</sup>,

20. רק מלה אחת לא טובה כתובה בציווי: "הטובה היא אם רעה" (במדבר י"ג י"ט), וגם זה כתוב "אם" רעה, אבל חוץ מזה הכל טוב.
21. ובהפטרה גם כן כתוב שיהושע שלח מרגלים (יהושע ב'), אבל המרגלים האלה היו רק שנים, והלכו חרש - בשקט, ואילו המרגלים שמשה רבנו שלח - הוא לא שלח אותם כמרגלים, אלא שלח אותם כתיירים, שכל אחד יספר למשפחתו ולשבט שלו: תראו איזה פירות יפים וטובים, ותראו איזה אויר טוב יש שם, כי ככל שאתה עולה למעלה האויר זך יותר (פעם הייתי באמריקה והיינו הולכים ל-770 - הבית של האדמו"ר מליובאוויטש ע"ה, וזה היה במקום קצת גבוה והרגשתי טוב עם הגובה הזה, בגלל שהאויר שם היה זך), ואילו במדבר מה יכול להיות, רק נחשים ועקרבים כקורות וכו', והם במקום שיספרו דברים טובים, ספרו דברים רעים - "וירגלו אותה", אבל עיקר המטרה היתה להודיע שבחיה של א"י. לכן נענשו האומללים האלה.
22. פעם היה תלמיד שאבא ע"ה גרש אותו מהשיעור, אמר לו חברו יבדל לחיים: אחרי שכל כך טרחת בו אתה מגרש אותו?! אמר לו: עוד תראה מה יהיה בסופו. והוא שמר את הדברים

פי ה' יסעו, את משמרת ה' שמרו, על פי ה' ביד משה" (במדבר ט"ג). וא"כ "על פי ה' ביד משה" זה רק רבע פסוק. ובשלמא אם הוא היה חצי פסוק, יש לנו לסמוך על דעת רב פעלים (חלק א' חא"ח סימן י"א) שאומר שאם יש 'אתנח' זה כמו פסוק נפרד, ויש לו הרבה אסמכתאות<sup>19</sup>. אבל כאן אין אתנח, כי הפסוק הוא ככה: "על פי ה' יחנו (זקף קטון), ועל פי ה' יסעו (אתנח), את משמרת ה' שמרו (זקף קטון), על פי ה' ביד משה (סוף פסוק)". ויום אחד בא אלי הביתה, אמרתי לו מחילה תפתח עוד עמוד אחד בפרשת בהעלותך, כתוב שם: "ויסעו בראשונה (אתנח), על פי ה' ביד משה" (במדבר י"ג). וא"כ זה חצי פסוק עם אתנח, וזה בסדר. הוא התפלא, איך מצאת את הפסוק?! מה הפירוש? כמו אותו רבע פסוק שמצאת, אני מצאתי הלאה חצי פסוק... ולכן מנהג אבותינו תמיד לומר: "על פי ה' ביד משה" פעמיים. ויש כאלה שאומרים: "תורת ה' ביד משה (דבה"ב-ב' ל"ד, י"ד), על פי ה' ביד משה". אבל אין צורך, ואפשר לומר פעמיים "על פי ה' ביד משה", כי זה חצי פסוק. אמנם יש קושיא של החתם סופר (א"ח סי"י) על כל הכלל הזה של רב פעלים, אבל רב פעלים הביא את זה מושו"ת יכין ובוועז (ח"ב סי"ב) שהמחברים היו נכדי הרשב"ץ (רבינו שמעון בר צמח) והיו ראשונים ואפשר לסמוך עליהם.

### ההבדל בין 'מרגל' ל'תייר'

יח. בפרשה של היום כתוב: "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען" (במדבר י"ג ב'). ובמקום אחר כתוב: "וירגלו אותה" (דברים א' כ"ד). וגם בסיפור של יוסף כתוב

19. ואמנם חלק מהאסמכתאות אפשר לדחות, אבל חלק מהם ברורים. כמו מה שכתוב בתנא דבי אליהו (זוטא פרק ב') שאפילו אם אדם אומר כל היום: "ואחות לוטן תמנע" מקבל שכר, ולכאורה איך תאמר ואחות לוטן תמנע? הרי זה חצי פסוק, כי כתוב: "ויהיו בני לוטן חוריי והימם (אתנח), ואחות לוטן תמנע" (בראשית ל"ו כ"ב), וא"כ אתה אומר רק חצי פסוק? לכאורה אסור לך לומר, כי כל פסוקא דלא פסקיה משה לא פסקינן ליה (מגילה כ"ב ע"א)? אלא מוכרח שאם יש אתנח מותר.

# בזכותך!

## עלון 'בית נאמן' יגיע לעוד אנשים!

בתרומה של 520 ₪  
הנך זכאי להנציח שם  
לברכה, הצלחה ולע"נ

בתרומה של 260 ₪  
הנך זוכה להיות שותף בהפצה של  
500 עלוני "בית נאמן"

לפרטים ותרומות:  
**08-6727523**

או באתר: <http://yh4.vp4.me/new>



אפשר לתרום גם ע"י



ולפעמים היה מתקלקל עוד יותר<sup>23</sup>, בדורות שעברו אם אתה זורק אחד, תמצא

בלבו. אחרי שנים נודע שהתלמיד הזה המקולקל עלה לארץ, ויום אחד רצח את אשתו רח"ל, אז אמרו שאבא אמר את זה ברוח הקודש. אבל בדרך כלל אסור לעשות דבר כזה. 23. היו חכמים גדולים לפני מאתיים שנה, שיש מהם שדחפו וזרקו אבן אחר הגופל, ואחר כך ההוא התקלקל לגמרי. היה אחד ששמו "מנדלסון", שהוא הראשון שתרגם את התורה לגרמנית, ולא שעשה בזה מעשה אסור, שהרי גם רב סעדיה גאון תרגם את התורה לערבית, אלא שמצאו בתרגום שלו דברים שיש בהם חשש שהתכוון נגד האמונה (למשל יש פסוקים

במקומו שנים. אבל בדור הזה אסור לזרוק אף אחד. אף אחד! "לעולם תהיה שמאל דוחה וימין מקרבת. לא כאלשיע שדחפו לגיחזי בשתי ידיים, ולא כרבי יהושע בן פרחיה שדחף את ישו בשתי ידיים" (סוטה דף מ"ז ע"א). **תמיד תקרב<sup>24</sup>**.

### שהרב יזכיר שמות תלמידיו בספריו

כ. וטוב שהרב יזכיר את שמותיהם של תלמידיו בספריו, כי תלמיד נהנה שרבו מזכיר אותו בספר<sup>25</sup>. יש רבנים שלא מזכירים את שם התלמיד, רק כותבים:

"הקשה תלמיד אחד" או "הקשה חכם אחד", זה לא טוב, אל תעשה כך. אלא תזכיר אותו באהבה ובחבה, כדי שאחר כך התלמיד הזה לא יעזוב את התורה. תקרב אותו כמה שאתה יכול. ברוך ה' לעולם ואמן



מי שבירך אבותינו הקדושים הוא יברך את כל השומעים, ואת כל הלומדים, ואת כל המתעניינים בדברים, הקדוש ברוך הוא ישמור עליהם, ויתן להם חיים טובים וארוכים. ויבטל את המגפה של הקורונה. ונזכה לחיים טובים וארוכים ולביאת המשיח במהרה בימינו. אמן ואמן.

שרומזים על המשיח, והוא פירש אותם על דוד המלך, ואמנם יש שמפרשים אותם על דוד המלך, אבל אם כתב את זה דוקא כך, סימן שהוא לא מאמין במשיח). ובזמנו היה יהודי אחד שנפטר, והרופאים רצו להשאיר אותו עשרים וארבע שעות, והמנדלסון הזה היה מקורב למלכות כי היה פילוסוף גדול ומפורסם, ועשה הכל בשביל שיקברו אותו תוך עשרים וארבע שעות, ועלה בידו. ואחרי זה שלח מכתב לרבו הגאון יעב"ץ וכתב לו: עשייתו כדברך, אבל יש לי שאלה, הרי במסכת שמחות (פ"ה ה"א) מסופר, שפעם אחת קברו את המת ולאחר שלושה ימים דפק על הקבר, והוא היה חי בפנים כי הוא רק התעלף, והם לא ידעו, ופתחו את הקבר והוציאו אותו, וחי אחר כך עשרים וחמש שנה. א"כ איך נוכל לקבור את המת מיד? והיעב"ץ ענה לו שכך זה מנהג ישראל ואסור לך לשאול שאלות וכו' וכו'. והביא את זה בפתחי תשובה ביורה דעה (סי' שנו"ס סק"א) וכתב: "הגאון יעב"ץ מחי ליה מאה עוכלי בעוכלא" - נתן לו מאה מכות במקל, לא במקל ממש אלא במקל נועם, בשבט פיו הכה אותו. אבל מה יצא ממנו? שנגעשה אבי המשכילים, ורוב בניו הלכו בדרך אחרת. והיה עוד אחד יותר מאוחר ראש הרפורמים, ששמו אהרון חורינר שידע ללמוד, והוא רצה שינגנו ביום שבת בבתי הכנסת בעוגב, שיכניסו לשם גיטרה (גיטרה גימטריא זכר 227), "זכר רב טובך יביעו". תהלים קמ"ז). ורצה לעשות תפילות בגרמנית וכו', ויצא לתרבות רעה. אבל לפני כן היה למוזן. ושלח מכתב שאלה בהלכה לרבי אפרים זלמן מרגליות שהיה גאון עולם, והופיע בספרו שו"ת בית אפרים בסימן הראשון, וכותב לו: הגאון המופלא והמופלא וכו' וכו'. ולאחר שיצא שמו לרעה החתם סופר אמר, איך נוכל לצאת נגדו בשעה שהגאון המפורסם מהרא"ז מרגליות כותב לו שבחיים? זהו. והיה גאון אחר בעל קצות החושן שחתנו שמו שלמה הכהן יהודה רפפורט נחשב משכיל (ויש כאלה שמכבדים אותו. קוראים לו הגאון ש"ר - שלמה יהודה רפפורט), ומה עשה? היה חוקר גאונים וראשונים וכתב כמה דברים. אבל נחשד שהוא משכיל. ובכל זאת הרי הוא היה חתנו של קצות החושן והתכתב עם בעל בית אפרים.

24. ומה שהיה עם החתם סופר - "את עלית על כולנה" (משלי ל"א כ"ט). היה בזמנו תלמיד חכם אחד שהיה מקורב למשכילים, שמו מהר"ץ חיות - רבי צבי הירש חיות. וראה שהוא עומד ח"ו להתקלקל, והוא קירב אותו כמה שיכול לקרב, ואמר לו: למה כתבת כך? ומה אתה מרויח מזה? ויש תשובה ארוכה של החתם סופר באורח חיים (סי' ר"ח) שכולה דברים של פיוסים לתלמיד הזה. ובזכות זה מהר"ץ חיות נשאר שלנו - "ונשאר גם הוא לאלוקינו" (זכריה ט"ז), ולא הלך לאיבוד. לכן כל אדם יעשה בחכמה. לא יזרוק תלמיד שלו. יש לנו תלמידים שלא הלכו בדרך טובה, אני אעשה להם חרמות! לא אעשה להם. ונענה להם כמה שאפשר ונסביר להם.

25. יש חכם אחד שנפטר לא מזמן, רבי חיים חדאד ע"ה, הרב הראשי של לוד. וכל פעם שהיה מתקשר אלי היה אומר לי: אתה יודע מורי ורבי רבי משה הכהן דריהם ע"ה בספרו ידי משה על מסכת פסחים (ח"ב דף כח ע"ב מהדורא שניה) מזכיר אותי: "הקשה התלמיד חיים חדאד", ואני זוכר אותו איך הוא ישב חצי שעה וחשב עד שמצא את התירוץ לקושיא. והיה חוזר על זה פעמים ושלוש, ובשיחה אחרת חזר על זה עוד פעם. ולמה? כי התלמיד נהנה כשרבו מזכיר אותו בספר.

**כסא רחמים**  
סניף עמנואל

**החלה ההרשמה**  
אנו מזמינים בזאת  
**בני תורה בעלי שאיפות גבוהות**  
**להשיג מצויינות והצלחה**  
**ולהתעלות בעבודת ה'**  
לבוא להבחן ולהרשם ללימודים  
לשנה"ל הבעל"ט תשפ"א.

**בישיבתנו הקדושה**  
**הסניף של "כסא רחמים" ביישוב עמנואל**  
(כ-35 דקות נסיעה מהמרכז)  
**בהנהגתו ובהכוונתו של מרן שליט"א**  
בראשותו של הרב"ג מרדכי מאזוז שליט"א (נכד חזן האיש הצליח צוק"ל)

יחס אישי, איריה פסטורלית ונעימה	חדרים חדשים מרווחים וממחזים	צוות ת"ח, מקצועי, מסור ואיכפתי	עבודה על יראת שמים פנימית	רמה לימודית גבוהה, כמסורת הישיבה
---------------------------------	-----------------------------	--------------------------------	---------------------------	----------------------------------

**לקביעת ראיון ומבחן לרישום, ניתן להתקשר:**  
050-4125900 הרב אריה | 054-8463584 הרב אורי

יש להצטייד בתעודות של כיתה ז' וח'  
בברכת התורה, ההנהלה

**בשורה משמחת**  
יצא לאור הספר  
**שו"ת הלכה למשה - חלק ג'**  
כולל קונטרס ההתקנים בהלכה מאת הרב"ג

**הרב יניב נסיר שליט"א**  
ראש בית ההוראה "מעין טהור"  
בשכונת גילה עניה" ק ירושלים ת"ו

**ניתן להשיג בפלאפון: 052-7150637**

בס"ד

# ספר שזונה הלכות לשנת התשפ"א



מופץ ביותר  
מ-10,000  
עותקים!



לעילוי  
נשמה

לברכה

להצלחה

ידועים דברי רבותינו:  
"מידת זיכוי הרבים  
היא מידה גדולה  
שאין למועלה ממונה,  
והרי מועלה זו יותר גדולה  
מאשר ישב איש בודד  
וצדיק בעולם".

ב- 360 ש" בלבד אתם יכולים לשמח את יקיריכם!

תוכלו להנציח את יקיריכם בתאריך המיוחד לכם לע"נ, לברכה או לרפואה בספר "שזונה הלכות" המודפס ע"י המוסדות ונלמד באלפי בתי כנסיות ובתי אב בארץ ובעולם.

למסירת שמות יקיריכם התקשרו:

050-4174471 | 08-6727523

גבאי בתי כנסת המעוניינים בספר, יכולים להתקשר למספר הנ"ל.



# אי בתמונה?



גיליון 171

# ילדי גאלה

בית נאמן לילדים  
מתוך שיעוריו של רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א  
לע"נ גאולה בת הרבנית אסתר מאוזז ע"ה



## למען הספר

### "עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ"

לפני חמשים ואחת שנים (בשנת תשכ"ט) העולם כלו עצר את נשימתו, מה קרה? **שלושה אסטרונוטים עלו לירח בפעם הראשונה בהיסטוריה.** אחד מהם שמו "גיל ארמסטרונג", שאלו אותו: מה חשבת כשהיית מרחף שם בין השמים ובין הארץ? **ענה להם: חשבת על פסוק אחד "מאין יבא עזרי, עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ"** (תהלים פרק כ"א פסוקים א', ב.). הוא אמר את זה בלועזית (באנגלית). למה הוא חשב על זה? כי הוא אמר שאם הוא יתאפס ויעלם באותו רגע שנמצא שם, וכי משהו יזכר אותו בכלל? מה הוא בכלל? כלום, כי כשרואים את המרחבים הגדולים האלה מבינים שבו אדם שוה לאפס, שהרי כאן בארץ יש לה אנשים שמעודדים אותה, מדברים עליה, מצלמים אותה, אבל שם אתה כלום, ופסיק הכי קטן בעולם יותר חשוב ממך. לכן הוא אמר **"עזרי מעם ה' עשה שמים וארץ"**.



ומה היתה כל המטרה בטיסה לירח? כי כבר זה חמש מאות שנה חולמים שיש שם בני אדם (ובענין שחבי להיות שם לפחות מים ואויר ובעל חיים). ואמרו שפדאי לבדיק. כשעלו לירח בא מדען אחד **לרבי מרדכי שרעבי זצ"ל**, ושאל אותו: תגיד לי, האם הם ימצאו שם בני אדם או לא? אמר לו: אני כותב לה תשובה בתוך גיר סגור במעטפה, ואחרי שיעלו ויספרו לה ספורים תפתח את זה. הסכים. הרב כתב שם קטע מפתח אליה: **"בבראת שמיא וארעא, ואפקת מנהון שמשא וסיהרא וכוכביא ומזלי, ובארעא אילני ודשאין וגנתא דעדן, ועשבין וחיון ועופין ונונין, ובגירין ובני נשא"** [התרגום מובא בהמשך]. אותו מדען פונובן לא מבין בארמית, אבל הכל סגור במעטפה. אחר כך היתה אכזבה גמורה, כי הם התבדו וראו שאין כלום בירח. המדען אמר: בוא נפתח ונראה מה אמר רבי מרדכי, קרא את הנסח הזה ואמר "אני לא מבין". הלך למישהו ותרגם לו: **"בבראת שמים וארץ, והוצאת מהם שמש ולבנה וכוכבים ומזלות, ובארץ אילנות ודשאין ועשבים וחיות ועופות ודגים ובני אדם"**, את זה יש רק בארץ. הוא התפלא: איך חכמים ידעו את זה?! ואיפה זה כתוב? בתקוני זהר (בהקדמה דף י"ז עמוד א'), ופלא פלאים איך חכמים יודעים את הכל. (גיליון 74 אותיות א' - ג').

## הלכה נאמנה

**א. מן התורה אינו חיב בברכת המזון עד שיטבע, שנגמר 'ואכלת ושבעת וברכת' (דברים ח' י'), וחקמים (ברכות מ"ה ע"א) אמרו אפלו בכזית, ויש דעה כביצה, אבל הלכה כמי האומר בכזית (שלחו ערוך סימן קפ"ד סעיף ו'). הברכה הזאת בכזית היא מדרבנן [מדברי חכמים] ולא מדאורייתא [מהתורה]. לכן אדם שידע ברור שלא ברוך, אפלו אכל רק פזית ולא שבע, חיב לברך מדרבנן. אבל אם מסתפק אם ברוך או לא, אינו מברך, פי הברכה בכזית מדרבנן וספיקא דרבנן לקולא. אבל אם אכל שעור שביעה, גם בספק חיב לברך כי בשעור שביעה הברכה מדאורייתא, וספיקא דאורייתא לחומרא ואם יברך עד בונה וישלים (בן איש חי שנה א', חוקת אות י"ט. ראה שם) וכן כתבו בחזון עובדיה (ברכות עמוד ר"ב) ובברכת ה' (חלק ב' עמוד רפ"ה) וביען שמואל חלק ג' (סימן י"ב), וברך רביעית נכון שיהיה קלבו (חזון עובדיה שם). ואשה שהסתפקה, לא תחזור לברך פלל (כן כתבו הבן איש חי בחזון עובדיה ובברכת ה') וטוב ונכון שיהיה קלבה, ואם אפשר עדיף יותר שתשמע מאיש שאכל ושבוע ויצא ידי חובה (חזון עובדיה, ראה בן איש חי).**

**ב. כותב הבן איש חי (שם הלכה י"ב): יש בני אדם שאוכלים לאט, ואינם אוכלים שעור פזית שלם שהוא תשעה דרחה (כזה מחשבים בערך עשרים ושבועה גרם), תוך כדי אכילת פרס. כמה זה כדי אכילת פרס? שהוא שעור אכילת שלוש ביצים. זה נע בין ארבע-חמש דקות עד אחת עשרה דקות. לפי החתם סופר (בתשובותיו חלק ו' סימן ט"ו) זה תשע דקות, ולפי דעות אחרות - פחות מזה. ויש כמה דעות בזה, ואין הוכחה ברורה. לכן מרן הרב עובדיה זצ"ל (ש"ת חזון עובדיה כרך א' סימן כ"ד) כותב לקחת את הדעה האמצעית בזה, עד שבע דקות וחצי. זה הזמן בערך שאוכלים שלוש ביצים (שההכמה ששים גרם להם). לכן צריך לאכל פזית בתוך השעור הזה. והבן איש חי ממשיך: צריך להזהירם מאד בדבר זה, שלא לשהות באכילת פזית שעור אכילת פרס. אדם לא יאכל פרוסה ויתחיל לספר ספורים, אפילו שם ספורים קבננו" (על פי תהלים ק"ד י"ז), אלא אחרי שיגמר לאכל פזית וכביצה: יספר ספורים כמה שירצה.**

**ג. הבן איש חי ממשיך (אות ד'): בברכה הראשונה מתחילים "האל-הן אותנו ואת העולם פלו בטוב", וכן הוא בסדר רבנו הרש"ש ז"ל שגוס "האל-ל". יש אומרים שלא צריך לומר "האל-ל", כי כבר אמרנו "אלקינו מלך העולם". אבל על פי הקבלה צריך לומר "האל-הן אותנו", וגם בספרי הפוסקים פתוב פכה. אנהנו אומרים את זה בברכה שאחרי קריאת המגלה, "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, האל-הן הרב את רבנו" (עיין בעלומ מס' 103 אות י"ד). והעב"י בפסוק מור וקציעה (סימן תרע"ב) מצא פסוק ראיה לזה, 'וידעת כי ה' אלקינו הוא האלקים האל-הן הנאמן' (דברים ז' ט'), והנה כתוב האלקים והאל-ל. לכן צריך לומר פכה, ואין בעיה בזה. (גליון 168 אותיות א', ד' וה').**

## ידע תדע

**א. המשנה (אבות פרק ה' משנה י"ז) אומרת: כל מחלקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאניה לשם שמים אין סופה להתקיים. איזו היא מחלקת לשם שמים? זו מחלקת הלל ושמאי, ושאניה לשם שמים זו מחלקת קרח וכל עדתו. המלבי"ם (במדבר ט"ו א') שואל: למה כתוב קרח וכל עדתו? הרי צריך לומר "קרח ומש"ה, וכמו שאמרנו הלל ושמאי. אלא מכאן תראה דבר נפלא, שלא תחשב שהפוח ה' בין קרח ומש"ה, אלא הוא ה' בין קרח לכל עדתו, כי כל אחד אמר שהוא ראוי להיות רב, וכל אחד ממאמתי חמשים איש אומר אני "נר ישראל" (מאתם חמשים גימטריא "נר"...), ואני מתאים להיות מתחרה עם קרח. (חצי מאחד שהיה ענו באמת, וזהו און בן פלל. שניצל בזכות חכמת אשתו). (גליון 118 אותיות ו' וז').**

**ב. פעם שמעתי רמז על שלש מצוות חטיבות ביותר: יציאת תפלין ומזוזה, והכל בפסוק אחד: "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" (תהלים ק"ט ע"ב), "טוב לי", זה ראשי תבות ט"ת-למ"ד, שזה ההתחלה של "טלית". תורת פיך" זה ראשי תבות תו-פ"א, שזה ההתחלה של "תפלין", ומה הקשר בין תפלין לתורת פיך? כתוב מפרש לגבי תפלין: "למען תהיה תורת ה' בפיך" (שמות י"ג ט'). ואחר כך "מאלפי זהב וכסף" זה ראשי תבות מ"ם-ז"ו-א"ו, שזה ההתחלה של "מזוזה", ומה הקשר בין מזוזה לאלפי זהב וכסף? כי המזוזה שווה יותר מאלפי זהב וכסף, שאם יש לה זהב וכסף אתה צריך לשמור עליהם, אם בן המזוזה שהיא שומרת עליה היא יותר טובה מאלפי זהב וכסף. (ועין בגמרא עבודה זרה דף י"א עמוד א' וירושלמי פאה פרק א' הלכה א'). (גליון 17 אות ג' - ספר השיעור עמוד ש"א).**

**ג. הנה לחכמי האשכנזים "יריד ארבע ארצות" או "ועד ארבע ארצות", שהם היו מתקבצים פעם בשנה ודנים על כל הבעיות, וזה התקיים עד פטירת הבעל שם טוב (בשנת תקס"ב). מהרש"א היה רב בקהלת "אוסטרך", והוא היה בריד הזה. ובחדושי במסכת סנהדרין (דף מ"ב עמוד ב') וכן בשבת דף ע"ה עמוד ב') הוא פותב: "מדף פלוני עד דף פלוני - שמונה דפים אלו - הייתי ביריד לובליו". והנהגה שהיא הנהגה ביריד הזה של "ועד ארבע ארצות". (גליון 68 אות כ"א והערה 17).**

## חיזה

### המקשה גדול ב-3 מהמתרץ.

תשובה לחידה נמצאת בעלון הנוכחי. תשובות ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 שעות 21 (חובה לציין שם וכתובת בצורה ברורה!) נא לשלוח התשובות עד יום ראשון בערב

#### פתיחת מוסד קודש:

פתרון החידה: פתרון החידה: מי היה רבו של החתם סופר? ומי אח רבו? הגאון הקדוש רבי פנחס הלוי איש הורוץ מחבר הפלאה. ספר המקנה וספר בנין ימות נסתר בשנת תקס"ה. ואחיו הוא הגאון הקדוש רבי שמלקא מניקלשבורג. הווכה: א. גוירי - נתניה פתרון התמונה: הגאון ר' כמוס עיב זצ"ל מחתמי לוב. מחבר ספר כמוס עימדי (ראה בגליון הקודם אות א'). הווכה: מאיר פרוחם - בני ברק